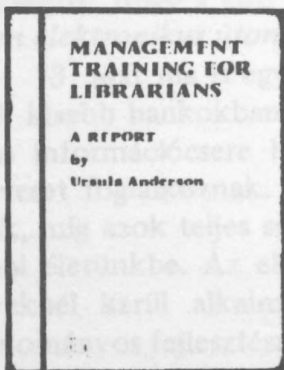

SZEMLE

ANDERSON, Ursula: Management training for librarians. (A report. LA research publication 18.no. London, The Library Association, 1977. 82 p.)

Vezetőképzés könyvtárosok számára

Angliában a hetvenes évek elejétől szerveznek rövid vezetőképző tanfolyamokat könyvtárosok és információs szakemberek számára. Jelenleg 16 könyvtáros tanszék hirdet ilyen tanfolyamokat, ahova nemcsak könyvtárvezetők jelentkezhettek, hanem elküldhetik részlegvezetőiket és olyan munkatársaikat is, akik számára ezt a továbbképzést fontosnak tartják. Nagykönyvtárak gyakran belső tanfolyamokon oldják meg a vezetői továbbképzést. Mind a külső, mind a belső tanfolyamok programjai a szervező intézmények saját elgondolásai szerint készülnek. A hallgatók és oktatók kiválogatása is esetleges. A vezetőképzés divattá vált és elterjedt mindenféle központi irányítás nélkül.

Az LA kutató-fejlesztő központja 1976-ban kérte fel a szerzőt a vezetőképzés felülvizsgálatára. Kutatási jelentésének lényege az alábbiakban foglalható össze.

A kutatás adatbázisa kérdőíves felmérés és azt kiegészítő interjúk. A vizsgálat kiterjedt valamennyi vezetőképző tanfolyamot szervező oktatási intézményre, valamint 200 könyvtárigazgatóra, akiket úgy válogatott össze, hogy együttesük minden könyvtár-típust arányosan képviseljen. A vizsgálat célja a tanfolyamok nyújtotta tartalmi és szervezeti kínálat összehasonlítása a munkáltatók igényeivel. Ehhez a kérdőívben szerepeltette az ideálisan teljes és logikusan felépített vezetőképző tanfolyami tematikát. E séma alapján feldolgozható, tényszerű adatokat lehetett kapni arról, hogy mit oktatnak a tanfolyamokon, s hogy ehhez képest mit igényelnek a munkáltatók. A séma két oszlopba rendezi, egyik oldalon a vezetéstudományi témákat, másik oldalon ezen témákhoz mellérendelt könyvtári alkalmazási szakterületeket. Ebben pl. ilyenek szerepeltek:

Könyvtárpolitika kidolgozása
Könyvtárpolitika elemzése
Döntéshozatal

Könyvek kiválasztása
Folyóiratok kiválasztása
Állománygyarapítás (speciális anyagok gyűjtése)
Állományapsztás

Célkitűzés Eszközfelhasználás

A válaszolóknak a megfelelő témákat alá kellett húzni.

A képző intézmények válaszaiból az derült ki, hogy főleg vezetéselméleti témákat oktatnak, és hogy ezek mellett a számítógépes adatfeldolgozás az a szakmai téma, amely minden programban szerepel. Az egyéb könyvtári szakterületek oktatása már esetleges, a tanfolyam hallgatóinak összetételétől és attól függ, hogy milyen témákhoz tudnak megfelelő szakelőadót találni.

A munkahelyi vezetők a „tisztá” vezetéselméleti témákat háttérbe szorították és elsősorban a speciális vezetési ismeretek oktatását igénylik, mint: eszkozgazdalkodás, költségvetés ellenőrzése, káderfejlesztés, a könyvtár célkitűzése, a munkaszervezet és annak irányítása, pénzügyi tervezés, a munkaadók kiválasztásának módszerei.

A tanfolyami kínálat és az igények között nagy az ellentmondás, ami elsősorban abból a nézetből fakad, hogy a vezetés nem külön tudomány, a vezetéshez rátermettség, képesség kell. Ezért önmaguk számára – kevés kivétellel – nem igényelnek vezetőképző tanfolyamot. A részlegvezetők számára is legfeljebb a saját szakterületükre vonatkozó továbbképzést tartják jónak. Az igazgatóknak ezen rétege jellegzetesen az autokratikus vezetési stílus híve.

A demokratikus vezetők felismerték, hogy a közös célért együttműködő közösség minden tagja osztozik a vezetési feladatokban. A részlegvezetők felelősen irányítják a rájuk bízott munkatársak tevékenységét és ehhez nem nélkülözhetik a többi részleggel való együttműködést. A koordináláshoz pedig vezetői szemmel kell áttekíteniük az egész munkaszervezet működését. Azok a munkatársak, akik önálló felelősséggel látnak el valamely munkakört, feladatukat, amely a könyvtár működésének szerves része, szintén csak bizonyos vezetői szemlélettel tudják jól ellátni. A vezetőképző tanfolyamok szervezőinek tehát e három szintnek megfelelő programokat kell kidolgozniuk. A képzés során a felső vezetők (és káderutánpótlásuk) esetében nagyobb hangsúlyt kapjon a vezetéselmélet, a középvezetőknél a könyvtári szakterületekre alkalmazott vezetési ismeretek kerüljenek előtérbe, a szakterületi főmunkatársaknál pedig már erősen specializált programokra van szükség.

Tömeges képzésről van szó. Angliában a 25 000 könyvtáros közül a szerző vizsgálata szerint 10 000 olyan, aki jelenlegi munkakörének ellátásához, vagy potenciális előléptetéséhez vezetési ismereteket igényel. A vizsgált hároméves időszakban összesen 103 vezetőképző tanfolyamot szerveztek. E tanfolyamok résztvevőinek száma 1(sic!) és 60 fő között mozgott. Az átlagos hallgatólétszám 24 fő. Ha 10 000 könyvtáros vezetőképzését meg akarják oldani, akkor jelentősen növelni kell a tanfolyamok mennyiségét.

A vezetőképzés hatékonysága nemcsak az oktatás tartalmától, hanem legalább ennyire az oktatás minőségétől is függ. Súlyos probléma megfelelő oktatók felkutatása is, ezek munkájának összehangolása, a tananyag didaktikai felosztása és a sok külső előadó oktatásmódszertani továbbképzése. A tanfolyamokat az oktatási intézményekre kell építeni, mert az említett problémák megoldása főhivatású tanszéki oktatógárda nélkül lehetetlen. Várhatóan hosszú ideig szükség lesz még a könyvtári belső tanfolyamokra

is. Sok könyvtár azért kényszerül erre a megoldásra, mert pénzeszközök szűkében nem tudja fedezni dolgozóinak külső tanfolyami költségeit.

A szerző a LA számára készített intézkedési tervjavaslattal zárja jelentését.

VADÁSZ FERENCNÉ

Az 1979. évi IFLA-konferencián három előadás foglalkozott a szerzői jog kérdéseivel. Klaus MENZINGER (NSZK) a szerzői jogra vonatkozó, 1965-ben bevezetett törvény megreformálásáról folyó vita két fő partnerének, a Német Könyvkereskedők Egyesületének és a Német Könyvtáregyesületnek a véleményét ismerteti, ezeket összegezve általános következtetéseket von le a reform szükségességére vonatkozóan. Julius F. MARKE (USA) előadása az Egyesült Államokban 1978. január 1-én életbe lépett szerzői jogi törvényt elemezve megállapítja, hogy az új jogszabály sok ellentmondást tartalmaz a könyvtárak másolási jogkörével és a szerzői jog tulajdonosának jogaival kapcsolatban. Részben elismeri a szerzői jog tulajdonosának kizárólagos jogait, másrészt viszont a törvényben megfogalmazott ún. „tisztességes felhasználás” („fair use”) elve bizonyos fókig korlátozza e jogokat. A könyvtárak számára a jogszabály akkor engedélyezi a másolást, ha az nem kereskedelmi célok érdekében történik, megrongálódott könyvek pótlását szolgálja, vagy elveszett, elloptott könyveket abban az esetben, ha a mű elérhető áron nem szerezhető be. A szerzői joggal védett művek felhasználásának új technikai módszereivel foglalkozó bizottság (CONTU = Commission on New Technological Uses of Copyrighted Works) irányelveket dolgozott ki az új törvény egyes paragrafusainak magyarázatára, amely kompromisszumos megoldást kínál a könyvkiadók és a szerzők, valamint a kutatók, tudósok és könyvtárosok között, de nem biztosítja minden esetben az egységes értelmezést. A könyvkiadók és a szerzők központot hoztak létre a szerzői díjak begyűjtésére (Copyright Clearance Center), amelynek feladata a „tisztességes felhasználás” elvében nem engedélyezett másolásért fizetendő díjak beszedése. A központ létrehozói a könyvtáregyesületek együttműködési készségét hiányolják. Hendrik EDELMAN (USA) a „Tájékoztatás, egyetemi könyvtárak és a szerzői jog” c. előadásában szintén a könyvtárak másolási jogával kapcsolatos problémákat vet fel.

(FEIMER ÁGNES – KMK – híradása)